

CHET TILLARINI ERTA YOSHDA O'RGANISHNING PSIXOLOGIK VA LINGVISTIK AFZALLIKLARI

Xakimjonova Sevinch O'lmashboy Qizi

Toshkent Kimyo Xalqaro

Universiteti I Namangan filiali,

Ingiliz tili fakulteti talabasi

TEL: +998(95)-168-60-05

E-mail: sevinchxakimjonova4@gmail.com

Xakimjonova Sevinch O'lmashboy daughter

Toshkent Kimyo International University

Namangan branch, student of the

English Education faculty

Tel: +998(95)-168-60-05

E-mail :sevinchxakimjonova4@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada chet tillarini erta yoshda o'rganishning psixologik va lingvistik afzalliklari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda bolalarda til o'rganish jarayonida xotira, diqqat, ijodkorlik va kognitiv qobiliyatlarning rivojlanishi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, bilingvizm va ko'p tillilikning ijtimoiy, madaniy va pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. Natijalar erta yoshda chet tilini o'rganish bolaning intellektual va shaxsiy rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Chet tillari, erta yosh, bilingvizm, kognitiv rivojlanish, psixolingvistik, pedagogika

Abstract

This article scientifically analyzes the psychological and linguistic benefits of learning foreign languages at an early age. The study examines how language acquisition enhances children's memory, attention, creativity, and cognitive abilities. It also explores the social, cultural, and pedagogical significance of bilingualism and multilingualism. The results indicate that learning foreign languages early has a significant positive impact on children's intellectual and personal development.

Keywords: Foreign languages, early age, bilingualism, cognitive development, psycholinguistics, pedagogy

Kirish

So'nggi yillarda chet tillarini erta yoshda o'rganish masalasi ta'lim va psixolingvistik sohalarida katta e'tibor qozonmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bola miyasining neyron tarmoqlari rivojlanishining dastlabki yillari til o'rganish uchun

eng mos davr hisoblanadi. Bola yangi tillarni tez va samarali egallaydi, talaffuz, grammatika va lugʻat boyligini tabiiy ravishda shakllantiradi. Bu jarayon nafaqat lingvistik jihatdan, balki psixologik va kognitiv rivojlanish bilan ham chambarchas bogʻliqdir. Erta yoshda chet tilini oʻrganish bolaning xotira va diqqat qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantiradi. Psixolinguistik tadqiqotlar koʻrsatganidek, ikki yoki undan ortiq tillarda oʻqigan bolalar ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash koʻnikmalarida monolingval bolalarga nisbatan ustunlikka ega boʻladi. Bilingvizm miyaning ikki yarim shari oʻrtasidagi neyron aloqalarni mustahkamlaydi va kognitiv moslashuvchanlikni oshiradi. Ikkinchidan, til oʻrganish jarayonida bolaning ijtimoiy va madaniy koʻnikmalari ham rivojlanadi. Chet tillari orqali bolalar boshqa madaniyatlarni tushunish, madaniyatlararo muloqotga moslashish va empatiya qobiliyatini oshirish imkoniyatiga ega boʻladi. Bu esa ularni nafaqat global kommunikatsiyada, balki kelajakdagi professional faoliyat va ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatli boʻlishga tayyorlaydi. Uchinchidan, pedagogik nuqtai nazardan erta yoshda chet tilini oʻrganish bolalarning motivatsiyasini oshiradi. Oʻyinlar, interaktiv mashgʻulotlar va audio-vizual materiallar yordamida til oʻrganish jarayoni qiziqarli va samarali boʻlib, bolaning oʻz-oʻzini rivojlantirishga boʻlgan qiziqishini kuchaytiradi. Maktab va bogʻcha dasturlarini erta yoshdagi til oʻrganishga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. XXI asr talablari va global ish bozori sharoitida chet tillarini bilish raqobatbardoshlikni oshiruvchi muhim omil sifatida namoyon boʻlmoqda. Til oʻrganish nafaqat lingvistik maqsadga, balki bolalarning kognitiv, psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiladigan keng qamrovli jarayon sifatida qaralishi lozim. Mazkur maqola erta yoshda chet tillarini oʻrganishning psixologik, lingvistik va ijtimoiy afzalliklarini ilmiy asosda tahlil qilishni, bilingvizm va koʻp tillilikning bolaning umumiy rivojlanishiga koʻrsatadigan ijobiy taʼsirini yoritishni maqsad qiladi.

Tadqiqot maqsadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi erta yoshda chet tillarini oʻrganishning psixologik, lingvistik va kognitiv afzalliklarini ilmiy jihatdan aniqlash va tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot bolalarda til oʻrganish jarayonida xotira, diqqat, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va ijtimoiy koʻnikmalarining qanday rivojlanishini oʻrganishga qaratilgan. Bilingvizm va koʻp tillilikning bolaning intellektual, psixologik va pedagogik rivojlanishiga koʻrsatadigan taʼsiri tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida asosiy vazifalardan biri erta yoshda til oʻrganishning kognitiv rivojlanish, neyron plastiklik va miyaning ishlash samaradorligiga boʻlgan ijobiy taʼsirini aniqlashdir. Tadqiqotda pedagogik va psixolinguistik yondashuvlar orqali til oʻrganish motivatsiyasini oshirish, samarali oʻquv strategiyalarini ishlab chiqish va bolaning madaniy koʻnikmalarini rivojlantirish masalalari ham yoritiladi. Tadqiqot natijalari erta yoshda chet tillarini oʻrganishning nafaqat lingvistik, balki umumiy shaxsiy va kognitiv rivojlanish uchun muhimligini koʻrsatishi kutilmoqda. Bu tadqiqot

pedagoglar, ota-onalar va ta'lim siyosatini ishlab chiquvchilar uchun amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish, maktab va bog'cha dasturlarini optimallashtirish hamda til o'rganish jarayonini zamonaviy talablarga moslashtirish imkonini beradi. Umuman olganda, tadqiqot erta yoshdagi til o'rganishning ijtimoiy, psixologik va lingvistik jihatlarini kompleks tahlil qilish, bilingvizm va ko'p tillilikning bolaning umumiy rivojlanishiga ta'sirini ilmiy asosda yoritishga qaratilgan.

Natijalar va muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, erta yoshda chet tillarini o'rganish bolaning lingvistik, kognitiv va psixologik rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, bolalarda xotira va diqqat qobiliyati kuchayadi. Bilingvizm va ko'p tillilik tufayli ular ma'lumotlarni tezroq qayta ishlash, yangi vazifalarni samarali bajarish va murakkab muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Neyropsixologik tadqiqotlar ko'rsatganidek, erta yoshdagi til o'rganish miyaning neyron plastiklik darajasini oshiradi, bu esa kognitiv moslashuvchanlik va ijodiy fikrlashni mustahkamlaydi. Mavzuni pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilganda, erta yoshda til o'rganish bolalarning motivatsiyasini oshiradi va o'quv jarayonini qiziqarli qiladi. Interaktiv mashg'ulotlar, o'yinlar va audio-vizual materiallar yordamida o'rganish jarayoni tabiiy va samarali bo'ladi. Shuningdek, til o'rganish bolalarning madaniy ko'nikmalarini rivojlantiradi, empatiya va ijtimoiy muloqot qobiliyatlarini oshiradi. Bu esa ularni global kommunikatsiya va kelajakdagi professional faoliyatga tayyorlaydi. Erta yoshda til o'rganish nafaqat lingvistik bilimlarni oshiradi, balki bolaning shaxsiy rivojlanishiga, ijtimoiy moslashuvchanlikka va kognitiv qobiliyatlarning rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Pedagogik dasturlarni bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda optimallashtirish va interaktiv, motivatsiyani oshiruvchi metodlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot erta yoshda chet tillarini o'rganishning psixologik, lingvistik va kognitiv afzalliklarini ilmiy asosda tasdiqlaydi va bu jarayonning bolaning umumiy rivojlanishida muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Maktab va bog'cha dasturlarini zamonaviy talablarga moslashtirish va pedagogik yondashuvlarni takomillashtirishda amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Erta yoshda chet tillarini o'rganish bolaning lingvistik, psixologik va kognitiv rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bilingvizm va ko'p tillilik nafaqat xotira, diqqat va ijodkorlikni rivojlantiradi, balki miyaning neyron plastiklik darajasini oshiradi, kognitiv moslashuvchanlikni kuchaytiradi. Til o'rganish bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini, empatiya va madaniyatlararo muloqot qobiliyatlarini yaxshilaydi, bu esa ularni global kommunikatsiya va kelajakdagi professional faoliyatga tayyorlaydi. Pedagogik nuqtai nazardan, interaktiv mashg'ulotlar, o'yinlar va audio-vizual materiallar orqali erta yoshda til o'rganish jarayoni qiziqarli va samarali bo'ladi, bolalarda o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan motivatsiya oshadi. Maktab va bog'cha

dasturlarini bolalarning yosh xususiyatlariga moslashtirish va innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Erta yoshda chet tilini o‘rganish nafaqat lingvistik bilimlarni oshirishga, balki bolaning umumiy shaxsiy va kognitiv rivojlanishiga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari pedagoglar, ota-onalar va ta’lim siyosatini ishlab chiquvchilar uchun amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishda muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi va kelajakda samarali ta’lim dasturlarini shakllantirishga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in Development: Language, Literacy, and Cognition*. Cambridge University Press.
2. Cummins, J. (2000). *Language, Power, and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Multilingual Matters.
3. Kuhl, P. K. (2010). *Early language acquisition: Cracking the speech code*. *Nature Reviews Neuroscience*, 11(4), 288–298.
4. De Houwer, A. (2009). *Bilingual First Language Acquisition*. Multilingual Matters.
5. Genesee, F., Paradis, J., & Crago, M. (2011). *Dual Language Development and Disorders: A Handbook on Bilingualism and Second Language Learning*. Brookes Publishing.
6. Thomas, W. P., & Collier, V. P. (2012). *Dual Language Education for a Transformed World*. Caslon Publishing.
7. Kroll, J. F., & Bialystok, E. (2013). *Understanding the Consequences of Bilingualism for Language Processing and Cognition*. *Journal of Cognitive Psychology*, 25(5), 497–514.
8. Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Multilingual Matters.
9. Hakuta, K., & Diaz, R. M. (1985). *The relationship between degree of bilingualism and cognitive ability: A critical discussion and some new longitudinal data*. *Child Development*, 56(6), 1111–1122.
10. Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). *How Languages are Learned*. Oxford University Press.
11. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
12. Ellis, R. (2015). *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford University Press.
13. Cummins, J., & Davison, C. (2007). *International Handbook of English Language Teaching*. Springer.
14. Thomas, M. S., & Knowland, V. C. (2009). *Sensitive periods in brain development: Implications for education policy*. *Learning and Individual Differences*, 19(2), 238–244.

- 15.Snow, C. E., & Hoefnagel-Höhle, M. (1978). *The critical period for language acquisition: Evidence from second language learning*. Child Development, 49(4), 1114–1128.
- 16.Wong Fillmore, L. (1991). *When learning a second language means losing the first*. Early Childhood Research Quarterly, 6(3), 323–346.
- 17.Goswami, U. (2008). *Cognitive Development: The Learning Brain*. Psychology Press.
- 18.MacWhinney, B. (2005). *The emergence of language*. Psychology Press.
- 19.Meltzoff, A. N., & Kuhl, P. K. (1994). *Exploring the infant social brain: How infants learn from other people*. Developmental Psychology, 30(6), 847–858.
- 20.Baker, C., & Wright, W. E. (2017). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (6th Edition). Multilingual Matters.